"Всички хора се раждат свободни и равни по достойнство и права."

Конституция на Република България, чл. 6, ал. 1

"Всички граждани са равни пред закона. Не се допускат никакви ограничения на правата или привилегии, основани на раса, народност, етническа принадлежност, пол, произход, религия, образование, убеждения, политическа принадлежност, лично и обществено положение или имуществено състояние."

Конституция на Република България, чл. 6, ал. 2

В Република България всяко лице, принадлежащо към етническо, религиозно или езиково малцинство, има правото да избере дали да бъде третирано като принадлежащо към дадено малцинство или не, без от това да произтичат каквито и да било неблагоприятни последици. Това право намира своята реализация при преброяванията на населението, при които всеки доброволно посочва своята етническа принадлежност, майчин език и вероизповедание, а ако желае – може и да не направи това.

© 2006, Всички права запазени
Национален съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси

Според преброяването на населението от 2001 г. като българи са се определили 6 655 210 души при общо население 7 928 901 души. Българите съставляват 84 на сто от населението на България. От тях 6 315 938 души са източноправославни християни, католици са 37 811, протестанти – 14 591, мюсюлмани – 131 531 души.
За 6 622 850 души майчин език е българският.

Официалният език в Република България е българският.

Етнически малцинствени общности

Българските земи се намират в регион, граничен за две световни религии – християнството и исляма. Миграционната динамика, предизвикана от перманентните преселения на народите, не е стихвала тук през различните исторически епохи. Някои от тези народи се заселват временно или трайно на територията на България. Това обяснява наличието в страната на множество традиционни етнически и езикови малцинства, както и на различни религиозни общности.

В България исторически са се формирали няколко типа малцинствени общности:

Традиционни (формирани до 1878 г.) етнически малцинства в България:

Турци

Отделни тюркски племена (юруци) от селджукските турци се заселват по българските земи през XIV век, а по време на османското присъствие на Балканите градските центрове постепенно са колониализирани от турци, преминали от Анадола. След възстановяването на българската държава голяма част от турците се изселват от днешната територия на България на няколко вълни.

По време на преброяването на населението от 2001 г. числеността на определилите се като турци е 746 664 души.

© 2006, Всички права запазени
Национален съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси

Според експертни оценки, сред самоопределилите се като турци има значителен брой роми, говорещи на турски език, и българи мюсюлмани, които не използват в домашна среда турския език.
Турците населяват компактно основно четири географски области – Източните Родопи, Източна Стара планина с Предбалкана, Лудогорието и Добруджа. Техни общности има и в големите градски центрове (София, Русе, Варна, Шумен, Хасково, Кърджали и пр.), както и в някои по-малки градове (напр. Никопол). Преобладаващата част от тях изповядват исляма (713 024 души), но има и християни (източноправославни – 5425, католици – 2561, протестанти – 2066 души). Майчиният им език е турски (720 136), български (26 147 души).

Роми

Първите сведения за поява на по-значителни групи на Балканите са от XIII – XIV век, като впоследствие се заселват в българските земи на няколко вълни. Те се подразделят на множество общности и групи, според страната, която са населявали преди идването си, според религията и езика им, занаятите, с които се занимават и др. По преброяването от 2001 г. числеността им е 370 908 души, вероятно приблизително още толкова са се определили като турци, българи или не са се самоопределили. Например, сред самоопределилите се като българи по народност има 7016 души с ромски майчин език. В преброяването 62 108 души не са се самоопределили, а за 24 807 души не е показана народността. Твърде възможно е голям дял от тях да е с ромски етнически характеристики и самосъзнание. Сред ромите с ромски майчин език са 319 821 души, с български 26 147 и с турски език 24 214 души. Те са се разпръснали из цялата страна (само в Родопите тяхното присъствие е по-ограничено), като в повечето райони са най-многобройното етническо малцинство. Изповядват исляма (103 436) и източноправославното християнство (180 326), а напоследък сред тях се увеличават и последователите на протестантските деноминации (24 651 души).

Руснаци

Първите руски поселения са от т. нар. староверци, избягали от Русия по време на църковните реформи през XVII – XVIII век. Техните наследници се назовават липовани и повечето от тях обитават две села във Варненско и Силистренско. Втора голяма вълна от руснаци идва по време на гражданската война, водена в Съветска Русия през 1918 – 1921 година. Белоемигрантите са разпръснати из големите градове. Третата вълна се състои от руснаци, които след 1945 г. сключват смесени бракове с български граждани. Броят на руснаците към 2001 г. е 15 595 души. Те са източноправославни. Майчиният им език е руският, но има 656 души с татарски майчин език.

Арменци

Преобладаващата част от арменците идват в България след откъсването й от Османската империя, поради преследването им от османските власти. През 1946 г. наброяват 21 637 души. По-късно много от тях се изселват в Западна Европа, Северна Америка и Съветска Армения. У нас живеят в големите градски центрове София, Пловдив, Варна, Бургас, Русе. Числеността им е 10 832 души. Повечето изповядват източноправославното християнство на Арменската апостолическа църква (6350 души), а източноправославни са 3821 души. Говорят на арменски език.

Власи

Население, което говори на балкански романски езици. Подразделят се на: власи, локализирани по крайбрежието на река Дунав, предимно в района между Видин и долното течение на пограничната река Тимок. Повечето от тях са се преселили на юг от Дунав през XVIII век.; армъни (куцовласи, цинцари), дошли от района на планината Грамос и Корчанското поле през XVIII - XIX век. Вероятно произхождат от автохтонното население на Балканите, населяващо полуострова отпреди Великото преселение на народите. Срещат се в Пещера, Велинград и околностите им, Дупница и др. Власите и аромъните са източноправославни. Общата численост на самоопределящите се като власи е 10 566

© 2006, Всички права запазени
Национален съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси

души, но анализът на данните от преброяването от 2001 г. показва, че така се самоопределят преобладаващо жители на Източна България, които най-вероятно са измежду т. нар. "влашки цигани". С майчин влашки език у нас са 5051 български граждани, а с румънски 5059. Освен власите в България живеят и 1088 души, самоопределили се като румънци, но повечето от тях вероятно също са роми.

Каракачани

Номади, разселили се из Балканския полуостров от праобиталищата им в Епир и планината Пинд. Вероятно с аромънски или славянски произход, но възприели новогръцкия език. Уседнали след преобразуванията в селскостопанския сектор през 50-те години на миналия век в районите на Сливен, Котел, Казанлък, Самоков, Дупница, Берковица, Враца и др. източноправославни. Наброяват 4107 души.

Гърци

Заселили са се през античността по Черноморското крайбрежие, а също така са и потомци на елинизирано местно население. През 1900 г. в България е имало 33 650 гърци. След Балканските войни числеността им още нараства, но в резултат на размяната на население с Гърция след Първата световна война мнозинството от тях се изселват. Днес се срещат в Пловдив, Асеновград и някои селища по брега на Черно море – Несебър, Созопол и др. По преброяването от 2001 г. у нас има 3408 гърци. Източноправославни са 2801, а мюсюлмани – 401 души. Говорят на гръцки език.

Татари

Преселени са в българските земи през XIX век от района на Кримското ханство. Много от тях имат смесени бракове с турци и се определят като такива, поради което за един век намаляват десет пъти - от 17 942 души през 1905 г. до 1803 души през 2001 г. Изповядват исляма. Ползват татарски и турски език.

Евреи

Заселили се на Балканите още от античността, но основният масив пристига след прогонването на сефарадските евреи от Испания през 1492 г. След освобождението на България от османско владичество се заселват и евреи от Централна Европа – ашкенази. След Втората световна война повечето се изселват в държавата Израел. Числеността им е спаднала от 44 209 души през 1946 г. до 1363 души през 2001 година. Изповядват

© 2006, Всички права запазени
Национален съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси

предимно юдаизма – 573 евреи. Майчиният им език е български (757 души) и еврейски (552 души).

Малобройни (под 1000 души) традиционни етнически малцинства:
сърби – 422 души (предимно имигранти); ***черкези*** – 367 души (заселени в българските земи през 60-те години на XIX, но по време на Руско-турската война от 1877 - 1878 г., когато са около 200 хиляди души, са принудени да се изселят); ***албанци*** – 278 души (към 1946 г. е имало две албански села в Ивайловградско) и др.

Езикови малцинства:
гагаузи – българи, говорещи в домашна среда на тюркски език, ала запазили чрез фолклора връзката си с българския език. През XVIII и XIX век преобладаващата част от тях се преселват в южната част на Бесарабия. В съвременната епоха населяват предимно Молдова, където имат своя автономна република. Българската администрация признава българския произход на гагаузите от бившите съветски републики и им предоставя българско гражданство, ако заявят, че се самоопределят като българи. В рамките на България повечето гагаузи се идентифицират като българи. Селищата им са предимно в най-крайните североизточни райони – Варненско, Балчишко. През 1900 г. са били 5501 души, а през 2001 г. като гагаузи са се самоопределили 540 души.

Имигрантски общности, формирани след 1878 г.:
украинци – 2489 души, ***араби*** - 2328, ***поляци*** – 825, ***виетнамци*** - 635, ***немци*** - 436, ***чехи*** – 316 души и др.

Религиозни общности:
В България вероизповеданията са свободни, а религиозните институции са отделени от държавата. У нас има 96 регистрирани вероизповедания. Според Конституцията източноправославното вероизповедание е традиционно за страната. Основните религиозни общности към 2001 г. са: ***източноправославни християни*** - 6 552 751 души; ***християни католици*** – 43 811; ***християни протестанти*** – 42 308; ***армено-грегориани*** - 6500; ***мюсюлмани*** – 966 978 души, от тях повечето са ***сунити*** – 913 957, а ***алиани (шиити)***, наричани още ***казълбаши***, са 53 021 души; ***дъновисти (бяло братство)*** – 1243 души; ***будисти*** – 1042 души; ***израелтяни*** – 653 души.

© 2006, Всички права запазени
Национален съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси